

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

48. An filius teneatur dotare matrem nubere volentem? Et deducitur, quod mater obligata non est per se filias dotare, qut donationes propter nuptias filiis constituere, nisi vrgens aliqua, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

constitui posset, non cogatur eam dotare, unde si ei dotem constituat, censetur dotare ex bonis sororis; si modò separata sint; nam si indiuisa, & communia sint, censetur in foro externo habuisse animum donandi quoad partem dotis, quæ cum tangeret, iuxta *l. vnicam, §. accedit C. de rei vxor. actio. Vi. de Menoch. lib. 2. de arbit. casu 88. n. 47. & Barbof. 4. p. l. i. ff. solut. matrim. num. 141. in foro tamen conscientie standum erit intentioni dotantis. Si enim de bonis sororis tantum dotare intendebat, nihil de suis bonis præstare tenebitur.*

RESOL. XLVIII.

An filius teneatur dotare matrem nubere volentem? Et deducitur, quod mater obligata non est per se filias dotare, aut donationes propter nuptias filijs constitueri, nisi virgens aliqua, & rationabilis causa intercederet?

Et notatur probabilis esse in neutro foro licitum esse viro, inuita vxore, dotare filiam prioris matrimonij ex bonis non solum immobilibus, sed etiam mobilibus, aut pecunijs per secundam vxorem adductis? Et cum pater pro omnibus coniunctis obligatus sit filijs alere, & dotare, an illius heres eadem obligatione teneatur? Ex part. 11. tt. 4. & Misc. 4. Ref. 27.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Franciscus Horomanus in *disp. de dote cap. 3. num. 23.* & Georgius Obrechtus *disp. de dote thesi 109. cum seq.* Probatur hæc opinio primò, nam si frater forori egentem dotem dare cogitur; sanè, & filius cogi poterit ad matrem dotandam. Atqui verum est prius, igitur, & posterius.

2. Pietas, ad quam filius iure diuino, & humano matri obstringitur, postulat vt filius matris adhuc iuuenis pudori, & existimationi consulat; maximè cum ipsius quoque filij interit vt mater, quæ se continere non potest, eloceatur, ne cum maximo generis, & familiæ probro turpem vitam eligere cogatur.

3. Itaque huc pertinet Imperatoris Antonini rescriptum in *l. 1. C. de alien. liber.* Parentum necessitatibus liberos succurrere iustum est. Dotem autem necessariam esse matri ob incontinentiam ad secunda vota transeunti expeditum est. Igitur inopi matri succurrere tenetur filius in hac necessitate, dotem ipsi constituendo.

4. Si filius tenetur inopem matrem alere; eique ad victum necessaria præstare; sequitur, quòd teneatur etiam inopem matrem dotare; quia dos est species alimentorù. Atqui verù est prius *l. 13. §. 2. ff. de administrat. tut.* Verum igitur est quoque posterius.

5. His tamen minimè obstantibus; negatiuæ sententiæ adharere; probatur hæc opinio. Primò, nam si filius non tenetur matri nuptialia munera mittere; sequitur quòd nec dotare matrem teneatur. Iam autem verum est prius, *l. 13. §. final. ff. de admin. tutor. l. 1. §. præterea ff. de tutor. & ration. distrabend.* Sequitur itaque posterius.

6. Ad hæc iniquum foret ad illationem suæ iniuriæ aliquem cogi quippiam conferre, *l. qui accusare C. de eden. l. nimis graue C. de testib.* Atqui mater secundo nubendo, filiis infert iniuriam, *non. 2. c. 1. & c. 1. de secund. nupt.* igitur non tenetur filius matri ad secundas nuptias conferre.

7. Quin etiam si dotaret filius matrem secundo nubentem, grauiter offenderet patrem, vt cuius anima secundum viduæ suæ nuptijs contristatur *n. 22.*

8. Denique in *l. si vinea C. de prescript. long. temp.* mater ad secunda vota transiens, & vitrico in dotem

dans res filij, nihil filio præiudicat; præiudicet autem filio, si hic ad matrem dotandam foret oblitiscus, Corasius *ad l. 19. num. 63. de rei. nupt.*

9. Nec huic opinioni præcedentes sententiæ argumenta quicquam detrahunt; ad primum enim, quòd frater sororem inopem dotare teneatur; igitur multò magis matrem. Respondes consequentiam negando; quia diuersissima est quoad præiudicium negotij ratio matris, & sororis; coniugium enim quòd inuita soror non pertinet, vel ad fratris, vel ad patris iniuriam, sicut secundum matris coniugium.

10. Ad secundum responderetur, filium reuerti in necessitatibus succurrere matri, ita postulare pietate; ad quam obstrictus est filius matri: reuerti non cogi matri; sua, & parentis cum iniuria succurrere, inque eo matrem iuuare quòd ad ipsius filij, & quæ iniuriam spectet.

Ad tertium, eadem planè est responsio, 11. Ad quartum, & vltimum responderetur, argumentum ab alimentis ad dotem planè inuallidum esse, & vt aliàs concluderet, hic tamen nullam vim haberet, quia diuersissima est alimentorum, & dotis ratio; alitur inops mater sine filij, & de functi coniugis iniuria; dotatur verò cum iniuria filij, & defuncti mariti.

12. Et ita hanc sententiam tenet Theologis Rebellius *de obligat. inf. part. 2. l. 4. quæst. 8. num. 1.* vbi sic ait. Filius non tenetur ad dotandam matrem, inopem nubere volentem; etiam si ille dicitur in *l. 1. Barbof. 4. p. l. 1. ff. soluto matrim. n. 126.* post Bald. Alex. Ripam, & alios quos citat præfata responsionem elicientes ex *l. si vinea C. de prescript. long. temp.* Confirmatur etiam, quia quædam ad matrem alendam cogendus sit, iuxta *l. 1. §. 1. ff. de reuol. & rationibus distrabendis*; non tamen ad eam dotandam compelli debet, cum illud nouum matris connubium in iniuriam ipsius filij quodammodo cedat.

13. Ita Rebellius, quem sequitur Caltrus Palaus *tom. 7. disp. 9. punct. 5. §. 1. n. 8.* qui *man. 7.* opinio notat, quòd mater obligata non est per se filias dotare, aut donationes propter nuptias filijs constitueri, quia hæc obligatio patri est, non matri, vt expressè habetur *l. neque mater C. de iure dotum l. regia 9. tit. 1. part. 4.* Excipe, nisi virgens aliqua, & rationabilis causa intercederet, vt in prædicta lege adnotatur, quam causam censere esse; si eius pudicitia periclitaretur, ni nuberet, & aliunde dotem non haberet; sicuti ex communi sententia resoluit *Molin. disp. 424. in princip.* Rebell. *2. part. lib. 5. quæst. 4. n. 2.* Deinde excipe, nisi mater hæretica esset aut infidelis, & filia fidelis, & Catholica, nam in eo eventu ob fauorem religionis compellitur mater dotare filiam vsque ad legitimam portionem ei competentem, tamen si ex patre aut aliunde dotem habeat, vt deciditur *l. cognouimus C. de heretic.*

14. Notandum est hic obiter cum eodem Rebellio *quæst. 5. num. 10. cum seqq.* probabilis esse in neutro foro licitum esse viro regulariter, inuita vxore dotare filiam prioris matrimonij ex bonis non solum immobilibus, sed etiam mobilibus, aut pecunijs per secundam vxorem adductis, quòd si licitum (soluta matrimonio) de bonis proprijs vxori eam partem resarci re debet.

15. Si autem per traditionem filie in matrimonium in totam familiam, & in totam vtilitatem huiusmodi Societatis conyugalibus magnum bonum, & euidentis vtilitas redundet, quo damnum secundæ vxoris compensetur, non erit iniuriam, si pater filiam prioris matrimonij ex bonis mobilibus, & ex pecunijs secundæ vxoris etiam inuita doceat.

Sup. hoc in
rom. 6. rr. 7.
lege doctri-
na Ref. 57.
prope fine,
a vers. qui-
bus inferit.

16. Quando pater ex bonis lucratis in secundo matrimonio, filiam ex primo dotaueit, vel filio ad nuptias donauerit, cauebit præiudicium tam quoad legitimas cæterorum filiorum, quam quoad dimidiam partem lucratorem secundæ vxoris, alioquin damnam refarcire tenebitur.

17. Sed vitum vxor sine consensu viri dotare valeat filiam sine communem, siue prioris matrimonij, eodem modo dicendum est, quo id vero sine consensu vxoris permiffum est.

18. Vide etiam Rebellium *quest. 6. per totam*, in qua latius hæc firmat, videlicet. Primò, quando comuni consilio vxor, & maritus simul promittunt dotem filie communi, vel si eam promissionē ab vxore factam postea vir ratam habeat, valida est promissio; etsi bona lucrata desint, vt dos impletur, ex bonis vtriusque impleri debet, & quomodo in bonis vxoris executio fieri possit.

19. Secundò, si vxor sine consensu viri aliquid filie, siue propriæ, siue alienæ nomine dotis promittat, inualida erit, & illicita promissio, si tamen vir factus conscius eam ratam habeat, valida erit.

20. Tertiò, si promissio vxoris præfata sine consensu viri facta in tempus soluti matrimonij referretur, valida foret.

21. Quartò, quando consensus alterius pro forma actus exigitur vt præcedat, si non præcedat, non reconualefcit talis actus adueniente postea consensu, secus si pro vitando dumtaxat alterius damno exigatur.

22. Nota etiam cum Castro Palao *loco citato §. 4.* heredem obligatum esse (æquè ac defunctus obligabatur) illius personam repræsentare, & consequenter illius obligationem suscipit: sicut colligitur *ex l. postulante ff. ad Trebellian.* Vnde cum pater præ omnibus coniunctis obligatus est filias alere, & dotare, illius hæres eadem obligatione tenebitur.

23. Hoc tamen procedit, cum hæres integram substantiam, ex qua dos constituenda eras, accipit; quòd si hæres fiscus sit, non obinde obligatione præstandi alimenta, & dotem filiabus excusatur, sicuti pluribus comprobatur *Petr. Barbosa dict. 4. part. leg. 1. num. 84. ff. soluto matrimonio*, quia hæc est obligatio bonis paternis annexa, quam filius recipiendo bona excutere non valet.

24. Licet filiabus hæretici fiscus neque dotem, neque alimenta præstare teneat.

25. Interim autem, ac delictum declaratum est, neque dos, neque alimenta sunt deneganda.

26. Et hæc omnia sufficiat dixisse circa obligationem constituendi dotes, & ne credas illa solum Iuriconsultis scitu necessaria esse, sed maximè etiam confessorijs, ex his, quæ rectè obleruat, & docet Rebellius *part. 2. lib. 5. quest. 4. num. 30.* vbi sic ait: Ex dictis habes quinam puellas volente nubere, dotare teneantur secundum dispositionem legum, quam necessitatem legalem appellat Menoch. *lib. 2. de arbit. casu 182. num. 67.* num. verò huiusmodi necessitas inducat obligationem peccati mortalis, non facile est diiudicare: crediderim tamen sine præiudicio rectius sententium, quando secundum iura, ac Doctores, aliquis compelli debet ad dotem præstandam, subesse obligationem peccati mortalis, saltem ex genere suo, & multo magis post sententiam Iudicis, licet autem hæc necessitas legalis non fundetur in debito de iustitia commutativa, fundatur tamen non tantum in caritate, sed etiam in speciali vinculo pietatis, qua inter se prædicti sanguine coniuncti tenentur, quæ inducit obligationem non purè ex charitate, sed quasi de iustitia; quia tamen sapientissimè interueniunt causæ, quæ rationabiliter de-

obligant parentes, & consanguineos, vel absolute, vel saltem ab accelerata præstatione dotis, non erunt temerè peccati lethalis damnandi à confessorijs. Ita Rebellius, & ego.

RESOL. XLIX.

De his, quæ in nuptiis data sunt à consanguineis, vel amicis sponsi, & à contras, cui acquirantur? Ex parte 1. tract. 4. & Misc. 4. Ref. 28.

§. 1. **C**asus in praxi quotidianus, & occasione matrimonij iniri inter filiam Excellentissimi Domini mei Connestabilis Principis Columnæ, & filiū excellentissimi Marchionis Spinulæ, in quo munera magni valoris (vt par erat in nuptiis tam inclitis) sponsæ largita sunt, de illo à parentibus interrogatus fui, & inter Iuriconsultos (postea dicemus de Theologis) tres sententias inuenio; nam Vldaricus Zasius *1. singul. intellect. 9. Ludouic. Romanus consil. 172. n. 2.* contendunt, ea, quæ sponsæ donantur, etiam si consanguineis mariti, & eius contemplatione, donata sunt, ad vxorem tamen, & eius heredes, non ad maritum pertinere. Cum in donationibus non tam cuius contemplatione illæ fiant, sed cui inspicendum sit, & quod quis amico, & cognato donare cupit, ipsi dare facile possit, nec opus habeat eiusmodi circuitu, vt sponsæ, vel vxori eius det, quod ipsum habere velit. Et hanc opinionem probat, & sequitur etiam Daniel Mollerus *dict. 1. 2. semestr. c. 42.*

2. Sunt deinde, qui statuunt ad vtrumque coniugem spectare ea, quæ die nuptiarum illis donantur: quoniam contemplatione vtriusque illa donata censentur, cum præsertim plerisque in locis modo sit receptum, vt munera, quæ offeruntur, vtriusque coniugi ab hospitibus donari, & offerri soleant.

3. Alij sequuti Bartolum *in l. sed est plures §. arrogato ff. de virg. & pupillar. substit.* marito illa tribuunt, quæ ab amicis, & cognatis eius donantur, vxori verò, quæ illi cognati donantur, quæ distinctio teste Iafone à plerisque approbatur, ita ut durum sit in practica ab illa recedere.

4. Plenius distinguit Matthæus Vuesembecius *in parat. ff. de donat. inter vir. & vxor.* vt nempe ea, quæ à consanguineis vxoris sunt donata, vxori acquirantur, quæ verò à consanguineis mariti donata sunt, marito cedant. Quæ ab extraneis oblata fuerunt munera, sint vtrique coniugi communia: Rationem videtur hæc opinio habere perspicuam. Nam quæ à cognatis donantur ob propinquitatem, & contemplatione cognationis donare videntur, quæ ab extraneis ob affectionem erga vtrumque coniugem patem.

5. Et quidem non videtur obstare ratio Zasij, & Danielis Molzeri supra adducta, quod in donationibus non tam spectetur cuius contemplatione, quam cui donatio fiat.

Hoc quippe principium dilucidè refellit *textu l. 5. §. 2. de iure dot.* quo in loco Vulpianus scribit, quod si quis patri donaturus dedit, Marcellus l. 6. Digesti scribit, hanc quoque à patre profectam esse, & est verum. Vult proinde Vulpianus post Marcellum, dotem esse profectam, quæ non à patre ipso, sed contemplatione patris datur filie. Dum verò profectitia dicitur, innuitur quod patri acquiratur §. 1. *instit. per quas personas non acquir.* At non erat patri donata, sed filie; at contemplatione patris: igitur in donationibus non tam spectatur, cui res detur, quam cuius contemplatione donatio fiat.

6. Et hæc sunt placita Iuriconsultorum, quos pro Theologis hic visum est adducere; nunc verò
Theologos

Sup. hoc ma-
gis latè in
rom. 5. rr. 10.
Ref. 119.